

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ІМЕНІ В.М. КОРЕЦЬКОГО
НАН УКРАЇНИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою Інституту
держави і права імені
В.М.Корецького НАН України
12 березня 2020 року, протокол № 3
Голова Вченої ради, академік НАН
України

Ю.С.Шемшученко

**ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 052 – ПОЛІТОЛОГІЯ
ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ (PhD)**

Київ – 2020

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму вступного випробування до аспірантури із спеціальності 052 «Політологія» розроблено в обсязі програми рівня вищої освіти магістра з даної спеціальності та призначено особам, які здобули вищу освіту за ступенем магістра або спеціаліста, і які мають достатній рівень теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, для продукування нових ідей, оволодіння освітньо-науковою програмою підготовки здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та/або практичне значення.

Вступний іспит зі спеціальності проводиться в усній формі за екзаменаційними білетами, кожний з яких складається з 3-х питань.

Вступник до аспірантури повинен показати знання закономірностей розвитку політичної теорії; основних тенденцій розвитку політичних процесів; методології, принципів і методів політичної науки; основних етапів розвитку світової політичної думки, її основних теорій, концепцій і доктрин; історії політичної думки України; сучасного стану і перспектив розвитку політичної науки в Україні; основних шкіл та напрямків сучасної вітчизняної та зарубіжної політичної науки. Вступник до аспірантури повинен також продемонструвати здатність аналізувати проблему з різних точок зору, методичну грамотність, зокрема сформованість конструктивно-планувальних, проектувальних, комунікативно-навчальних і дослідницьких умінь.

Рівень знань, умінь і навичок вступників до аспірантури оцінюється балами відповідно до критеріїв оцінювання.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Оцінювання знань вступників відбувається за 100-бальною шкалою та національною шкалою. Загальна оцінка за вступне випробування складається із суми балів, виставлених за відповіді на кожне з питань екзаменаційного білету, з використанням еквівалента оцінки за національною шкалою: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

«Відмінно» (90-100 балів) виставляється вступникам, які показали вміння самостійно характеризувати основні закономірності державно-правових явищ та вільно оперувати категоріальним

апаратом; вміння давати послідовні, чіткі і логічно побудовані відповіді на основні та додаткові питання; продемонстрували обізнаність з усіма поняттями, фактами, термінами; аргументовано використовувати їх, уміють застосовувати матеріал для винесення власних суджень.

«Добре» (75-89 балів) виставляється за правильне і логічне відтворення матеріалу, розуміння основоположних теорій і фактів, вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між ними з несуттєвими помилками; вільне оперування понятійним апаратом з окремими неточностями; має місце недостатня аргументація при оцінці дій, процесів, явищ.

«Задовільно» (60-74 бали) виставляється за знання, які продемонстровані в неповному обсязі. Вони, зазвичай, носять фрагментарний характер. Теоретичні та фактичні знання відтворюються репродуктивно, без глибокого осмислення, аналізу, порівняння, узагальнення. Відчувається, що вступник недостатньо обізнаний з матеріалом джерел із навчальної дисципліни та не може критично оцінити наукові факти, явища, ідеї.

«Незадовільно» (1-59 балів) виставляється за неправильну або поверхневу відповідь, яка свідчить про неусвідомленість і нерозуміння поставленого завдання. Літературу з навчальної дисципліни вступник не знає, її понятійно-категоріальним апаратом не володіє. Відповідь засвідчує вкрай низький рівень володіння програмним матеріалом.

Поданий в кінці програми рекомендований список літератури для самостійного опрацювання носить орієнтовний характер і не виключає власних ініціатив вступників до аспірантури у їх доборі та використанні.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ ДО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

ПОЛІТОЛОГІЯ

Тема 1. Політологія як наука і навчальна дисципліна

Поняття і предмет політології. Функції політології. Структура політології: історія політичної думки, політична теорія, прикладна політологія.

Тема 2. Методологія політичної науки

Методологічні принципи. Наукові підходи. Загальні методи дослідження. Спеціальні методи дослідження в політології.

Тема 3. Історія світової політичної думки

Античний період розвитку політичної думки. Політична думка епохи Середньовіччя. Політичні вчення Нового часу. Політичні вчення Просвітництва.

Тема 4. Національні політологічні школи

Представники національних (американської, англійської, німецької, французької, польської) шкіл та їх основні ідеї.

Тема 5. Зародження і розвиток політичної думки в Україні

Еволюція політичних ідей від Київської Русі до козацько-гетьманської держави. Суспільно-політична думка доби українського національного відродження.

Тема 6. Українська політична думка ХХ століття.

Націонал-комуністична течія української політичної думки. Політичні ідеї української міжвоєнної еміграції: Д. Донцов, В. Липинський. Суспільно-політична думка повоєнної еміграції: В. Винниченко, І. Лисяк-Рудницький.

Тема 7. Становлення політичної науки і освіти

Становлення політичної науки. Запровадження терміна «політична наука» і визначення її основного предмету. Виокремлення та самостійний розвиток субдисциплін політології.

Тема 8. Політична наука в незалежній Україні

Особливості запровадження політології в навчальних закладах України. Структура політичної науки в Україні: профільні відділи у науково-дослідних інститутах, кафедри у вищих навчальних закладах, аналітичні центри.

Тема 9. Політика і право

Сучасні підходи до розуміння поняття «політика». Наукові концепції праворозуміння. Спільна мета, функції та завдання політики і права. Предметне поле правової політології.

Тема 10. Політична система

Поняття і структура політичної системи. Функції й типологія політичних систем. Особливості модернізації політичних систем перехідного типу.

Тема 11. Політичні інститути

Основні підходи до визначення поняття політичний інститут. Типологізація політичних інститутів. Інститути влади й інститути участі.

Тема 12. Політичний процес

Сутність і структура політичного процесу. Діяльність суб'єктів політики. Засоби регулювання політичних процесів.

Тема 13. Політична культура та ідеологія

Сутність політичної культури. Політична свідомість та поведінка в структурі політичної культури. Типи політичної культури. Походження та функції політичної ідеології.

Тема 14. Етнополітологія

Етнос як основна форма існування людства. Національні меншини: визначення, властивості, концепції. Сучасні концепції нації.

Тема 15. Предмет і специфіка прикладної політології

Поняття і структура прикладної політології. Функції прикладної політології. Методи прикладної політології.

Тема 16. Політичний менеджмент

Поняття і функції політичного менеджменту. Функціонування команди і менеджмент виборчої кампанії. Менеджмент правлячої команди.

Тема 17. Політичний маркетинг

Поняття, функції і види політичного маркетингу. Дослідження політичного ринку. Вивчення громадської думки. Імідж. Політичне рекламування.

Тема 18. Виборчі технології

Виборчі технології як можливість регулювання електоральної поведінки. Типи виборчих технологій. Застосування виборчих технологій в Україні.

Тема 19. Політичні конфлікти

Поняття політичного конфлікту. Управління політичними конфліктами. Шляхи та способи врегулювання політичних конфліктів.

Тема 20. Політичне прогнозування

Поняття, роль і соціальне призначення політичного прогнозування. Основні типи і можливості застосування прогнозів.

ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Екзаменаційні питання розроблені на основі даної програми мають на меті комплексну перевірку теоретичної і практичної підготовки здобувачів до реалізації дослідження з обраної спеціальності.

ПОЛІТОЛОГІЯ

1. Об'єкти політології.
2. Структура політології як науки про політику і навчальної дисципліни.
3. Функції політології в сучасному суспільстві.
4. Принцип об'єктивності в наукових дослідженнях.
5. Особливості неінституціоналізму, неореалізму та постбіхевіоризму.
6. Порівняльний метод у політології.
7. Розуміння держави Арістотелем та Платоном.
8. Теорія природного права і суспільного договору Т. Гоббса, Дж. Локка, Ж.Ж. Руссо.
9. Погляди на людину та її політичну діяльність Н. Макіавеллі й І. Канта.
10. Елітарні теорії Г. Моски та В. Парето.
11. Сутність олігархізації влади (Р. Міхельс).
12. Соціологія політичних відносин (Є. Вятр).
13. Політична думка Київської Русі.
14. Державотворчі концепції українських гетьманів.
15. Політичні погляди М. Драгоманова.
16. Ідейно-політична спадщина Д. Донцова.
17. Політичні ідеї В. Липинського.
18. «Недержавний» народ в розумінні І. Лисяка-Рудницького.
19. Значення праць Г. Моски та Н. Макіавеллі для становлення політичної науки.
20. Міжнародний колоквиум, організований ЮНЕСКО у Парижі в 1948 році.
21. Становлення порівняльної політології.
22. Вищі навчальні заклади України, які готують політологів.
23. Специфіка становлення і розвитку політології в Україні.
24. Політологічний осередок в Інституті держави і права ім. В.М. Корецького НАН України.

25. Політика як мистецтво управління державою.
26. Право як утвердження справедливості в суспільстві.
27. Практика взаємодії політики і права в Україні.
28. Наукові підходи до визначення поняття «політична система».
29. Основні ознаки відкритих і закритих політичних систем.
30. Особливості функціонування політичних систем в умовах трансформації.
31. Влада і опозиція.
32. Держава і громадянське суспільство.
33. Політичні партії і групи тиску.
34. Зміст і типи політичного процесу.
35. Особливості сучасних політичних відносин.
36. Політична поведінка учасників політичних процесів в Україні.
37. Способи впливу на політичну свідомість.
38. Сутність поведінкового аспекту політичної культури.
39. Характеристика політичних ідеологій в Україні.
40. Основні підходи до розуміння етнічності.
41. Співвідношення понять “етносу” та “нації”.
42. Етнічні і національні меншини: особливості їх політико-правового статусу.
43. Взаємовплив теоретичної та прикладної політології.
44. Основні функції політолога в суспільному розвитку.
45. Сцієнтизм, емпіризм, позитивізм: їх вплив на прикладний аспект політологічного знання.
46. Особливості менеджменту в сфері політики.
47. Роль лідера в управлінні суспільними справами.
48. Політичний менеджмент в суспільствах перехідного типу.
49. Функції опитування громадської думки.
50. Конструктивні способи формування іміджу політичного лідера.
51. Політична реклама та її різновиди в сучасних маркетингових технологіях.
52. Суть і значення дослідницьких технологій.
53. Прийоми і методи пропагандистського впливу.
54. Міф як складова виборчих технологій.
55. Врегулювання політичних конфліктів за допомогою переговорів: основні етапи та принципи.
56. Ефективні комунікації як складова управління соціально-політичним конфліктом.
57. Механізми розв'язання політичних конфліктів між партіями, що входять до парламентської більшості і парламентської опозиції.
58. Взаємозв'язок між державно-управлінськими рішеннями і політичним прогнозуванням.
59. Способи визначення ефективності державно-управлінських рішень.
60. Застосування системного аналізу в процесі прийняття державно-управлінських рішень.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Політологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка. – Київ: Видавничий центр «Академія», 2001. – 528 с.
2. Політологія: підручн. для вищ. навч. закладів / за заг. ред. канд. філос. наук Ю. І. Кулагіна, д-ра іст. наук, проф. В. І. Полуріза. – Київ: Альтерпрес, 2002. – 612 с.
3. Політологічний енциклопедичний словник / упорядник В. П. Горбатенко; за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. – 2-е вид., доп. і перероб. – Київ: Генеза, 2004. – 736 с.
4. Мироненко О. М., Горбатенко В. П. Історія вчень про державу і право: навч. посіб. – Київ: ВЦ «Академія», 2010. – 456 с.
5. Політична думка ХХ – початку ХХІ століть: методологічний і доктринальний підходи: підручник у 2 т. / Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко та ін.; за заг. ред. Н. М. Хоми. – Львів: Вид-во «Новий Світ-2000», 2016. – Т. 1. – 516 с.
6. Политическая наука в Западной Европе / под ред. Ханса-Дитера Клингеманна; пер. с англ. М. Гурвица, А. Демчука и др.; под. ред. Е. Б. Шестопал. – Москва: Аспект Пресс, 2009. – 487 с.
7. Політична наука в Україні. 1991-2016: у 2 т. Т.1 Політична наука: західні тренди розвитку й українська специфіка / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І. Ф. Кураса – Київ: Парлам. вид-во, 2016. – 656 с.
8. Горбатенко І. А. Політична наука і освіта в Україні: передумови виникнення, процес становлення, перспективи розвитку : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук. – Київ, 2006. – 192 с.
9. Скрипнюк О. В. Право і політика: проблеми конфлікту і консенсусу // Правова держава. Щорічник наукових праць. – Київ: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2016. – Вип. 27. – С. 159–167.
10. Правові основи розвитку сучасних політичних систем: досвід та перспективи: монографія /Скрипнюк О. В., Василевич Г. О., Пархоменко Н. М. та ін.; передм. Ю. С. Шемшученка та Г. О. Василевича. – Київ: Вид-во «Юридична думка», 2013. – 290 с.
11. Стратегія модернізації суспільства: Україна і світ на зламі тисячоліть : монографія. – Київ: Видавничий центр «Академія», 1999. – 240 с.
12. Кукуруз О. В. Політична опозиція в Україні та Польщі: порівняльний аналіз : монографія. – Київ: Наукова думка, 2010. – 200 с.
13. Стойко О. М. Трансформація політичних інститутів у сучасних перехідних суспільствах: монографія. – Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2016. – 416 с.
14. Картунов О. В. Вступ до етнополітології. – Київ: Ін-т економіки, управління та господарського права, 1999. – 300 с.

15. Кресіна І. О. Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси (етнополітичний аналіз): монографія. – Київ: Вища школа, 1998. – 392 с.
16. Прикладна політологія: навч. посіб. / за ред. В. П. Горбатенка. – Київ: ВЦ «Академія», 2008. – 472 с. (Серія «Альма-матер»).
17. Бебик В. М. Політичний маркетинг і менеджмент: підручник. – Київ: МАУП, 1996. – 144 с.
18. Петров О. В. Социологические избирательные технологии. – Днепропетровск: Арт-Пресс, 1998. – 164 с.
19. Гірник А. М., Бобро А. Ю. Конфлікти: структура, ескалація, залагодження : навч. посіб. / Укр. акад. держ. упр. при Президентові України, Центр дослідж. адм. реформи. – 2-е вид., виправл. і доповн. – Київ: Вид-во С. Павличко «Основи», 2004. – 175 с.
20. Горбатенко В. П. Політичне прогнозування: теорія, методологія, практика. – Київ: Генеза, 2006. – 400 с.